

Piotr S. Szlezynger
Zamek Królewski na Wawelu
Kraków

ŚWIĄTYNIE POŁONNEGO

Niniejsze opracowanie problematyki historyczno-artystycznej kościołów w Połonnem stanowi kontynuację studiów autora nad umocnieniami tego miasta¹. Jego podstawą są badania terenowe i archiwalne.

Ludwik Rokossowski w nocie zamieszczonej w *Słowniku geograficznym Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich* przypisał wzniesienie w Połonnem kościoła katolickiego p.w. Św. Anny księciu Lubomirskiemu w roku 1607². Jest to informacja błędna, myląca dwie różne budowle. Jak to wykazemy w dalszym ciągu, Lubomirski rzeczywiście ufundował pomiędzy r. 1646 i 1649 nie istniejący dziś murowany kościół parafialny, który nosił wezwanie Św. Anny, ale znajdował się on w tzw. Połonnem-Nowym Mieście. Data 1607 widnieje natomiast na fasadzie dawnego kościoła zamkowego p.w. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny. Kościół ten należał później do jezuitów — aż do momentu kasaty zakonu w r. 1773. W ostatniej ćwierci w. XVIII do kościoła pojezuickiego została przeniesiona siedziba parafii i otrzymał on wezwanie św. Anny. Nie znamy rzeczywistej daty erekcji parafii w Połonnem, którą większość publikacji bezpodstawnie sytuuje w r. 1607³. W r. 1875 Edward Chłopicki opisał pojezuicki kościół w swej relacji z podróży na kresy, publikując jednocześnie rysunek Jana Owidzkiego z widokiem kościoła i miasteczka od zachodu (od strony rzeki Chomory) z drewnianymi, półszczytowymi domami o konstrukcji sumikowo-łątkowej⁴. Nieco później kościół był wzmiankowany we wspomnieniach Józefa Dunin-Karwickiego, w których znalazła się też jego fotografia z r. 1896⁵. Niewiele nowego wnoszą wzmianki w „Вольнских Епархиальных Ведомостях” oraz prace polskie i ukraińskie z końca ubiegłego wieku⁶. Jeżeli chodzi o nowszą literaturę — nie określony bliżej kościół katolicki jest wzmiankowany w komunikacie Tregubowej o jednym z osiemnastowiecznych planów Połonnego⁷, a w katalogu zabytków Ukrainy znalazła się krótka nota, podająca datę powstania zabytku, jego fotografię oraz nie pozbawiony błędów rzut poziomy⁸.